

Nr 8

Utbildningsutskottets betänkande i anledning av propositionen 1973: 1 i vad avser anslag för budgetåret 1973/74 till universiteten m. m. jämte motioner.

Universiteten m. m.

1. **Vissa gemensamma frågor.** Kungl. Maj:t har i propositionen 1973: 1 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under rubriken Vissa gemensamma frågor (s. 307—325) behandlat universitetsfrågor av allmän karaktär.

Motionerna

1973: 175 av herr Richardson m. fl. (fp) vari hemställs att riksdagen beslutar att utbyggnaden av universitetsfilialerna i Karlstad, Växjö och Örebro skall ske i enlighet med den plan som presenterats i universitetskanslersämbetets anslagsframställning för budgetåret 1973/74,

1973: 300 av herr Fiskesjö (c) och fröken Eliasson (c) vari hemställs att riksdagen hemställer hos Kungl. Maj:t om snara åtgärder för att förbättra anställningstryggheten för de korttidsanställda lärarna vid universitet och högskolor,

1973: 712 av herr Molin m. fl. (fp) vari hemställs att riksdagen

1. anvisar 2 000 000 kr. till universitetskanslersämbetet att användas för en förstärkning av forskarutbildningen,

2. bemyndigar Kungl. Maj:t att vid behov vidta åtgärder av det slag som vidtogs budgetåret 1972/73 i syfte att lindra verkningarna för nu förordnade lärare till följd av den minskade studenttillströmningen,

1973: 714 av herr Nilsson i Växjö m. fl. (s, c, fp, m) vari hemställs att riksdagen beslutar att utbyggnaden av universitetsfilialerna skall ske i enlighet med den plan som angetts i universitetskanslersämbetets petita för budgetåret 1973/74 i vad avser Karlstad, Växjö och Örebro,

1973: 911 av herr Fiskesjö m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen

1. hemställer att Kungl. Maj:t vidtar särskilda åtgärder för att undvika att plötsliga och kraftiga minskningar av studenttillströmningen omedelbart och ovillkorligt leder till nedskärningar av vid institutionerna anställd personal,

2. till Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 14 845 000 kr.,

1973: 1270 av fru Hambræus (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en översyn av forskarnas situation och dess konsekvenser för forskningen,

1973: 1308 av herr Norrby i Gunnarskog m. fl. (c, fp, m) vari hemställs att riksdagen beslutar att utbyggnaden av universitetsfilialerna skall ske i enlighet med den plan som angetts i universitetskanslers-ämbetets petita för budgetåret 1973/74,

1973: 1314 av fröken Sandell (s) och herr Persson i Karlstad (s) vari hemställs att riksdagen måtte uttala

1. att utlokalisering av utbildning i kemi, fysik och biologi till universitetsfilialerna skall bibehållas och att denna utbildning skall bestridas från anslaget till decentraliserad universitetsutbildning,

2. att universitetsfilialen i Karlstad i första hand tilldelas studiekurser om 40 poäng i kemi,

1973: 1322 av fru Sundberg (m) och herr Nordstrandh (m) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om

1. att redovisningen av antalet studerande vid de högre läroanstalterna där så är möjligt sker med uppdelning på heltids- och deltidsstuderande,

2. att samtliga kostnader för i motionen angivna lokaler fr. o. m. budgetåret 1974/75 överförs till driftkostnadsanslagen för de olika fakulteterna,

1973: 1335 av herr Wijkman (m) vari hemställs att riksdagen

1. beslutar att höja anslaget Förvaltningarna vid universiteten m. m. med 1,2 milj. kr. för studievägledning,

2. hos Kungl. Maj:t som sin mening uttalar att de för studievägledning anvisade medlen även skall kunna utnyttjas för anordnande av utbildning om arbetsmarknaden för studievägledare enligt universitetskanslersämbetets förslag,

3. hos Kungl. Maj:t anhåller om förslag till inrättande av speciella avnämningkontor vid varje universitet enligt de riktlinjer som anförts i motionen.

Utskottet

Den kvantitativa utvecklingen vid universitet och högskolor har genomgått en väsentlig förändring under de senaste åren. En snabb tillväxt av antalet närvarande studerande präglade 1950- och 1960-talen. Större delen av denna ökning föll på de fria fakulteterna. Efter läsåret 1969/70 har tillströmningen av studerande vid de filosofiska fakulteterna avtagit. Minskningen har innevarande läsår varit störst vid de mate-

matisk-naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga fakulteterna. Även intresset för spärrad teknisk och naturvetenskaplig utbildning har avtagit märkbart. Det har sålunda inte varit möjligt att fylla samtliga intagningsplatser.

Eftersom matematik utgör basämne för det övervägande antalet studerande inom naturvetenskaplig utbildning får dåliga studieresultat i detta ämne allvarliga konsekvenser för en stor del av utbildningen inom matematisk-naturvetenskaplig fakultet. Med början höstterminen 1972 har i gymnasieskolan mera utrymme givits för färdighetsträning i matematik, och universitetskanslersämbetet (UKÄ) har förklarat sig ha för avsikt att informera de studerande om att betyget tre i ämnet matematik i realiteten är ett nödvändigt förkunskapskrav för den som ämnar bedriva studier i detta ämne på universitetsnivå. För att möjliggöra en högre undervisningsintensitet inom utbildningen i matematik vid de filosofiska fakulteterna föreslås i propositionen 1973: 1 en förstärkning med ca 20 procent av utbildningsresurserna i matematik. Utskottet tillstyrker detta förslag. Medel för ändamålet är beräknat under fakultetsanslaget.

Den av 1965 års riksdag beslutade uppbyggnaden av universitetsfilialerna i Karlstad, Växjö och Örebro har planenligt fortskridit så långt att utbildning inom de flesta centrala ämnesområden inom humanistisk och samhällsvetenskaplig fakultet kommit till stånd. Vad beträffar ämnesområden inom matematisk-naturvetenskaplig fakultet förekommer utbildning i matematik, matematisk statistik och informationsbehandling samt i Örebro studiekurser om 40 poäng i fysik.

Kungl. Maj:t föreslår med tillstyrkan av ett av UKÄ framlagt förslag att den utbildning i studiekurser om 40 poäng i kemi, som sedan några år anordnas i Örebro i form av decentraliserad universitetsutbildning, nästa budgetår skall inordnas i universitetsfilialens utbildningsprogram. Utskottet tillstyrker detta förslag.

UKÄ:s i dess petita för budgetåret 1973/74 redovisade utbyggnadsprogram för utbildning i laborativa naturvetenskapliga ämnesområden på filialorterna upptar förutom kemi i Örebro förslag om biologi där fr. o. m. 1975/76 samt utbildning i studiekurser om 40 poäng i fysik och i kemi fr. o. m. budgetåret 1973/74 i Karlstad och i Växjö samt i biologi fr. o. m. samma budgetår i Karlstad och fr. o. m. budgetåret 1975/76 i Växjö. Föredragande statsrådet har inte biträtt UKÄ:s förslag.

I motionerna 1973: 175, 1973: 714 och 1973: 1308 hemställs att riksdagen beslutar att uppbyggnaden av universitetsfilialerna i Karlstad, Växjö och Örebro skall ske i enlighet med UKÄ:s förslag. I motionen 1973: 1314 yrkas att riksdagen fattar beslut om att studiekurser om 40 poäng i biologi, fysik och kemi skall vara anordnade i form av decentraliserad universitetsutbildning.

Med anledning av motionsyrkandena får utskottet anföra följande.

Universitetsfilialernas nuvarande utbildningsprogram stimulerar i huvudsak tillströmningen till humanistisk och samhällsvetenskaplig utbildning, vilket motverkar statsmakternas och utbildningsmyndigheternas strävanden att nå en bättre balans i rekryteringen till olika eftergymnasiala utbildningslinjer. Detta jämte önskemålet att de studerande skall kunna fullfölja sin utbildning på respektive ort talar för att en fortsatt utbyggnad av universitetsfilialerna koncentreras till naturvetenskapliga ämnesområden.

UKÄ har i sin anslagsframställning även i övrigt fäst stor vikt vid åtgärder som syftar till att öka de matematisk-naturvetenskapliga studiernas attraktionskraft, bl. a. i form av förslag om fortsatt differentiering av denna utbildning. Utskottet erinrar om att dessa strävanden att vidga utbildningsutbudet helt står i överensstämmelse med riksdagens i fjol gjorda uttalande. Vid behandlingen av vissa motioner rörande 1969 års studicordning uttalade riksdagen förra året (UbU 1972: 30) att ansträngningarna att finna nya utbildningskombinationer och yrkesinriktade studiekurser borde kunna intensifieras. Utskottet vill betona vikten av att man även vid den fortsatta utbyggnaden av universitetsfilialerna särskilt beaktar behovet av nya yrkesinriktade studiekurser, kombinationsutbildningar och tekniskt inriktade studiekurser.

Förslag avseende den eftergymnasiala utbildningens dimensionering, lokalisering och organisation kommer inom kort att avlämnas av 1968 års utbildningsutredning (U 68). Förslaget torde innebära att ökad vikt läggs vid en spridning av utbildningsmöjligheterna. Med hänsyn till det väntade förslaget från U 68 och till att ett betydande antal utbildningsplatser i nu ifrågakvarande ämnen står tomma innevarande läsår och då på flera orter antalet nybörjare i matematik vid universiteten enligt propositionen 1973: 1 är så lågt att outnyttjade platser bl. a. i fysik kan förutses även nästa läsår bör enligt utskottets mening beslut inte nu fattas om fortsatt utbyggnad av universitetsfilialerna, varför utskottet avstyrker bifall till yrkandena i motionerna 1973: 175, 1973: 714 och 1973: 1308. Utskottet är ej heller berett biträda yrkandena i motionen 1973: 1314. Hemställan i fråga om medelsanvisning gör utskottet i det följande under punkterna 8 respektive 11.

I propositionen 1972: 1 (bilagan 10, s. 289) beräknades kostnaderna inom ramen för universitetsautomatiken för den grundläggande utbildningen vid de filosofiska fakulteterna innevarande budgetår komma att uppgå till ca 138 milj. kr. De verkliga kostnaderna beräknas i propositionen 1973: 1 till mellan 110 och 115 milj. kr. Anledningen härtill är att antalet närvarande studerande blivit lägre än man tidigare räknat med, vilket i sin tur fört med sig minskat behov av extra lärare, assistenter och amanuenser.

Förändringarna innevarande läsår av studerandantalet vid de filo-

sofiska fakulteterna medförde att förordnandena för ett antal lärare, amanuenser och assistenter inte kunde förlängas efter den 30 juni 1972. Efter framställning från bl. a. UKÄ och arbetsmarknadsstyrelsen medgav Kungl. Maj:t genom beslut den 2 juni 1972 att UKÄ, i syfte att bereda ca 150 lärare m. fl. fortsatt förordnande under en övergångstid, tilldelade ytterligare lärarkrafter. De på detta sätt förordnade lärarna m. fl. skulle engageras i bl. a. utvecklingsarbete och försöksverksamhet. Vidare medgav Kungl. Maj:t att högst 200 extra stipendier för forskarutbildning utgick tills vidare under budgetåret 1972/73. Vid behandlingen av frågor om utgifter på tillägsstat I till riksstaten för budgetåret 1972/73 redovisades dessa åtgärder för riksdagen (prop. 1972: 130, UbU 1972: 51, rskr 1972: 316).

För nästa budgetår beräknas kostnaderna för universitetsautomatiken till ca 107 milj. kr. Beräkningen är baserad på ett antal närvarande studerande av ca 71 000. Med hänsyn till den osäkerhet som råder beträffande utvecklingen av antalet närvarande studerande utgår föredragande statsrådet från att UKÄ även nästa budgetår iakttar stor återhållsamhet vid tilldelningen av lärarkrafter intill dess det verkliga antalet närvarande studerande kan beräknas.

Konsekvenserna av att underlaget för ett stort antal tjänster försvinner som en följd av det minskade studerandeantalet behandlas i motionen 1973: 911. Motionärerna, som erinrar om att många vid sidan av arbetet med undervisning och administration också bedriver forskning, hemställer om åtgärder som förhindrar att plötsliga och kraftiga minskningar av studenttillströmningen omedelbart och ovillkorligt leder till nedskärningar av vid institutionerna anställd personal. I motionen 1973: 712 hemställs att riksdagen skall bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder av samma slag som förra året.

Såsom framgår av propositionen 1973: 1 har UKÄ i november 1972 lämnat ett förslag till nytt system för tilldelning av lärarkrafter vid de filosofiska fakulteterna. Förslaget innebär dels en teknisk omarbetning av det nuvarande systemet syftande bl. a. till administrativ förenkling, dels att ett system som motverkar kraftiga svängningar i tilldelningens storlek införs. Kungl. Maj:ts beslut i ärendet ansluter sig i väsentliga delar till UKÄ:s förslag.

Med anledning av de ifrågakvarande yrkandena i motionerna 1973: 712 och 1973: 911 vill utskottet framhålla att de särskilda åtgärderna år 1972 motiverades främst av att omsvängningen från uppgång till nedgång i lärarbehovet vid universiteten kom oväntat och av olika samverkande skäl slog särskilt hårt i skiftet mellan budgetåren 1971/72 och 1972/73. Det nya systemet för tilldelning av lärarresurser syftar, som nyss nämdes, till en ökad stabilitet, men självfallet kan det vara motiverat att Kungl. Maj:t har möjlighet att i särskilda fall genom speciella åtgärder dämpa verkningarna av ett väsentligt minskat studerandeantal.

Utskottet är emellertid inte berett att genom exempel på åtgärder eller eljest begränsa Kungl. Maj:ts handlingsutrymme. Utskottet föreslår att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet sålunda anfört i anledning av motionerna 1973: 712 och 1973: 911.

De nu behandlade frågorna om tilldelning av medel för lärarkrafter har nära samband med de motionsvis framförda förslagen om ökade resurser för forskarutbildning och om ökad anställningstrygghet.

1969 års forskarutbildningsreform syftade till en väsentlig förkortning av utbildningstiden och angav riktlinjer för en mer systematiserad och effektiviserad utbildningsorganisation. I fråga om rätten till utbildning innebar reformen samtidigt att givna resurser skulle utgöra dimensioneringsgrunden.

Som ett led i genomförandet av forskarutbildningsreformen förstärktes förra året resurserna för forskarutbildningen vid de filosofiska fakulteterna med ca 5 milj. kr. genom att i princip samtliga tjänster som bl.a. professor, docent och forskarassistent beräkningstekniskt fördes till forskarutbildningen.

I sin anslagsframställning för nästa budgetår har UKÄ redovisat ett redan i fjol aviserat normsystem avseende de filosofiska fakulteterna, vilket innehåller en uppskattning av behovet av lärarkrafter inom ett ämnesområde i relation till antalet studerande inom forskarutbildningen. Föredragande statsrådet framhåller att han — utan att därmed ta ställning till det sakliga innehållet i normsystemet — delar UKÄ:s uppfattning att ett normsystem av det redovisade slaget kan vara av värde som hjälpmedel vid universitetsmyndigheternas petitaarbete och vid fördelning av anvisade medel. Samtidigt framhålls att man inte kan räkna med att det skall vara möjligt att låta enbart tillströmningen av studerande bestämma omfattningen av de resurser som skall ställas till förfogande för forskarutbildningen, varför man bör anpassa nyintagningen till forskarutbildningen så att antalet studerande bringas i rimlig proportion till de tillgängliga resurserna.

Förutom för ett antal nya professorer och biträdande professorer beräknas i propositionen 1973: 1 bilaga 10 medel för ytterligare sex tjänster som forskarassistent, för förstärkning av kursanslagen till forskarutbildning samt för ytterligare 70 stipendier för forskarutbildning (doktorandstipendier).

I motionen 1973: 712 anförs att den föreslagna ökningen av antalet doktorandstipendier givetvis inte kan undanröja att den drastiska nedskärningen av antalet lärartjänster för den grundläggande utbildningen kommer att medföra stigande akademikerarbetslöshet. Motionärerna anser därför att man bör ta till vara möjligheterna att i samband med minskningen av undervisningsbehovet för grundutbildningen — och därmed medelsbehovet för denna undervisning — förstärka resurserna för forskarutbildningen. I första hand anser motionärerna en förstärkning av handledarresurserna angelägen och föreslår

att kursanslagen till forskarutbildning räknas upp med 2 milj. kr. utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Som framgår av det nyss anförda har i propositionen 1973: 1 beräknats medel för ytterligare 70 doktorandstipendier. Mot bakgrund av behovet av utbyggnad och konsolidering av forskarutbildningen samt med hänsyn till de minskade möjligheterna för doktorander att erhålla assistent- eller amanuensjänst föreslås i motionen 1973: 911 att medel anvisas till 150 stipendier utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit, dvs. totalt 220 nya stipendier.

Utskottet har i det föregående redovisat sitt ställningstagande till motionsyrkanden som avser vissa särskilda åtgärder från statsmakternas sida för att underlätta situationen för extra lärare, amanuenser och assistenter vid kraftig minskning av studerandeantalet. Vad beträffar de nu ifrågavarande motionsyrkandena delar utskottet motionärernas uppfattning att ytterligare upprustningar är önskvärda. Med hänsyn till budgetläget har utskottet emellertid ansett sig böra acceptera den av Kungl. Maj:t föreslagna mera begränsade förstärkningen av kursanslagen och medelsanvisningen till doktorandstipendier, varför utskottet avstyrker ifrågavarande yrkanden i motionerna 1973: 712 och 1973: 911. Hemställan i anledning av dessa yrkanden gör utskottet i det följande under punkten 16.

Genom beslutet 1969 om en reformerad forskarutbildning skapades en fyraårig forskarutbildning som avslutas med doktorexamen. Beträffande forskarkarriären beslöts endast vissa jämkningar inom ett i huvudsak oförändrat tjänstesystem. Beslut fattades om avveckling av tjänstetypen forskardocent och om utvidgad möjlighet till förlängning av docentförordnande. Riksdagen förutsatte att frågan om forskarkarriärens utformning skulle bli föremål för fortsatta överväganden allteftersom erfarenhet vanns av det nya systemet. Utskottet anser sig inte på i motionen 1973: 1270 anförda skäl böra föreslå riksdagen att hemställa om den i motionen begärda översynen, varför utskottet avstyrker yrkandet härom.

Frågan om anställningstryggheten för icke-ordinarie lärare, amanuenser och assistenter tas upp till behandling i motionen 1973: 300. Motionärerna framhåller att de nuvarande anställningsförhållandena för dessa kategorier skapar ekonomisk otrygghet, försvårar planeringen av de vidare studierna och komplicerar valet mellan fortsatt utbildning och yrkesarbete utanför universitet och högskolor. Det är enligt motionärernas mening angeläget att det även i framtiden finns ett betydande antal extra tjänster som rekryterings- och utbildningstjänster, men det bör vara möjligt att öka anställningstryggheten genom längre förordnandetider.

I slutet av år 1971 tillkallade Kungl. Maj:t en arbetsgrupp som fått i uppdrag att företaga en kartläggning av anställningsförhållandena för

icke-ordinarie lärare, assistenter och amanuenser inom universitets- och högskoleområdet, särskilt i vad avser anställningstryggheten. Utskottet har inhämtat att arbetsgruppen beräknar avsluta sitt arbete under sommaren 1973. Vidare bör erinras om att utredningen rörande ökad anställningstrygghet och vidgad behörighet för arbetsdomstolen i sitt nyligen avlämnade betänkande Trygghet i anställningen (SOU 1973: 7) förklarar sig ha för avsikt att senare i år presentera förslag om följändringar i den offentliga tjänstemannalagstiftningen.

Det reviderade systemet för tilldelning av medel för lärarkrafter för den grundläggande utbildningen vid de filosofiska fakulteterna innebär en i viss mån ökad anställningstrygghet för i motionen behandlade lärarkategorier. Med hänsyn härtill och då utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t utan åtgärd från riksdagens sida kommer att — sedan ovan nämnda utredningsuppdrag redovisats — ytterligare överväga frågan om anställningstryggheten för innehavare av ifrågavarande statliga tjänster vid universitet och högskolor, anser utskottet att yrkandet i motionen 1973: 300 inte bör föranleda någon riksdagens vidare åtgärd.

I sina förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1972/73 redogjorde UKÄ för de mål och principer som bör gälla för studievägledningen inom universitets- och högskolesektorn. Det övergripande målet angavs därvid vara att ge de studerande underlag för studievalet med beaktande av såväl deras förutsättningar och intressen som arbetsmarknadsutvecklingen samt att bistå dem vid studiernas uppläggning och genomförande. UKÄ redovisade också ett treårsprogram för utbyggnad av studievägledningen vid universitet och högskolor, innebärande en förstärkning med 2,7 milj. kr. per år. I betänkandet 1972:30, vilket godkändes av riksdagen, framhöll utbildningsutskottet att den fortsatta utbyggnaden borde ske i huvudsaklig överensstämmelse med UKÄ:s plan. Med hänsyn till att planen är grundad på ett väsentligt högre antal närvarande studerande än vad som nu förutses för nästa budgetår har Kungl. Maj:t begränsat uppräknningen till 2 milj. kr.

Utskottet delar uppfattningen att en lägre ökningstakt är motiverad med hänsyn till utvecklingen av studerandeantalet. På grund härav tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag om medelsanvisning till studievägledning och avstyrker således motionen 1973: 1335 i denna del. Hemställan i anledning av detta yrkande gör utskottet i det följande under punkten 14.

I den nyssnämnda motionen yrkas också att riksdagen som sin mening skall ge Kungl. Maj:t till känna att de för studievägledning anvisade medlen även skall kunna utnyttjas för anordnande av utbildning om arbetsmarknaden för studievägledare enligt ett av UKÄ framlagt förslag.

Utskottet anser i likhet med föredragande statsrådet att yrkesvägledning ställer helt andra krav på sina utövare än den ämnesriktade

studievägledningen och är för sin del inte berett medverka till att medelsanvisningen budgetåret 1973/74 till sistnämnda ändamål belastas med kostnader för detta nya ändamål. Utskottet avstyrker sålunda ifrågavarande motionsyrkande.

Ett yrkande som syftar till att uppnå ökad kontakt mellan avnämarna och universiteten har förts fram i motionen 1973:1335. I motionen föreslås att vid varje universitet skall inrättas ett avnämarmarkontor med representanter för näringsliv och förvaltning. Enligt motionärens mening skulle vid dessa kontor dels rådgivning om olika studiekursers användbarhet på arbetsmarknaden kunna förmedlas, dels insatser göras för att i större utsträckning knyta representanter för avnämarna till seminarier, t. ex. som lärare i olika studiekurser. Slutligen skulle personalen vid avnämarmarkontoren kunna stå i direkt kontakt med olika utbildningslinjer för att lägga sina synpunkter på undervisningens utformning och organisation samt underlätta rekryteringen till och anskaffandet av praktikplatser.

Utskottet är ense med motionären om vikten av att information om utbudet av långtidsutbildad arbetskraft når ut till arbetsgivare i såväl enskild som statlig och kommunal verksamhet. UKÄ har i sin anslagsframställning pekat bl. a. på behovet av ytterligare medel för information till arbetsmarknaden. Utskottet har tidigare i sitt betänkande UbU 1973: 7 föreslagit riksdagen att biträda Kungl. Maj:ts förslag om ökning av medlen till informationsändamål inom universitetsområdet. Vidare bör erinras om de förslag om en mycket betydande utbyggnad av arbetsförmedlingarnas resurser som förelagts årets riksdag. Därtill kommer att spørsmålet om lämpliga praktiska former för vidareutvecklingen av universitetsutbildningens lokala och regionala arbetsmarknadsanknytning hör till de frågor som U 68 inom ramen för sitt utredningsarbete haft att pröva vid sina överväganden beträffande såväl högskolans studicorganisation som dess lokala institutionella organisation. Med det anförda avstyrker utskottet det ifrågavarande yrkandet om avnämarmarkontor.

I fråga om fakulteternas driftkostnadsanslag kan noteras att Kungl. Maj:t vid beräkningen av dessa enligt vad som framgår av propositionen 1973: 1 beaktat vad utskottet anförde i sitt betänkande UbU 1972: 4 beträffande dessa anslag.

Från och med innevarande budgetår bestrids från dessa anslag också kostnaderna för sjukvård, reseersättningar, telegram och telefon, renhållning och städning vid läroanstalterna samt utgifter för arbetare vid de botaniska trädgårdarna i Uppsala och Lund. I sin anslagsframställning anmäler UKÄ att ämbetsverket överväger att i förslag till anslagsäskanden för budgetåret 1974/75 föreslå att också samtliga kostnader för lokalhållning skall överföras till driftkostnadsanslagen. Det synes utskottet mindre lämpligt att riksdagen nu fattar ett beslut som före-

griper UKÄ:s förslag — som således kan förväntas redan till hösten — och Kungl. Maj:ts prövning av detta, varför utskottet avstyrker motionen 1973: 1322 i denna del.

Med anledning av vad föredragande statsrådet anfört härom vill utskottet framhålla att utskottet för sin del inte har något att erinra mot att resurser som anvisats under avlöningsanslag och som bestäms av personalstater eller av maximerade anslagsposter får användas för att bestrida kostnader som eljest belastar driftkostnadsanslag eller anslag till datamaskintid.

En redovisning i statsverkspropositionen av antalet närvarande studerande på heltidsstuderande respektive deltidsstuderande framförs som önskemål i motionen 1973: 1322. Motionärerna framhåller att den ökade satsningen på återkommande utbildning och de förbättrade möjligheterna att komma i åtnjutande av studiemedel väsentligt ökat antalet deltidsstuderande. Kännedom om heltidsstuderande och deltidsstuderande har enligt motionärerna en avgörande betydelse för bedömning av lokalbehov och övriga resurser.

I det nuvarande registreringssystemet anmäler den studerande endast om han har för avsikt att studera på heltid eller deltid. Någon efterföljande redovisning av de faktiska studieförhållandena görs alltså inte för närvarande.

De lokala registreringssystem som är under utveckling kommer i viss mån att ge ökad information om studicintensiteten. Emellertid kommer man inte heller genom dessa att få en rapportering om de studerandes faktiska fördelning på heltids- respektive deltidstudier.

Vad därefter beträffar den önskade uppgiftens betydelse för resursavvägning och bedömning av resursutnyttjande måste uppgift om den faktiska undervisningssituationen i varje ämne föreligga och antalet studerande som bevisar undervisningsmomentet i fråga vara det avgörande. Huruvida den studerande totalt sett är heltidsstuderande eller ej saknar i nu ifrågavarande avseende betydelse eller är i vart fall av underordnad betydelse. Utskottet anser sig därför inte böra påfordra den i motionen 1973: 1322 yrkade redovisningen, varför motionen avstyrks även i denna del.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen beträffande anordnande av studiekurser i biologi, fysik och kemi vid universitetsfilialen i Växjö avslår motionerna 1973: 175, 1973: 714 och 1973: 1308 i denna del,
2. att riksdagen beträffande anordnande av studiekurser i biologi vid universitetsfilialen i Örebro avslår motionerna 1973: 175, 1973: 714 och 1973: 1308 i denna del,
3. att riksdagen beträffande anordnande av studiekurser i biologi, fysik och kemi vid universitetsfilialen i Karlstad avslår motionerna 1973: 175, 1973: 714 och 1973: 1308 i denna del,

4. att riksdagen beträffande anordnande av decentraliserad universitetsutbildning avslår motionen 1973: 1314 i denna del,
5. att riksdagen beträffande särskilda åtgärder vid minskning av lärarbehovet vid universitet och högskolor som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionerna 1973: 712 och 1973: 911 i denna del,
6. att riksdagen avslår motionen 1973: 1270,
7. att riksdagen avslår motionen 1973: 300,
8. att riksdagen beträffande viss utbildning av studievägledare avslår motionen 1973: 1335 i denna del,
9. att riksdagen beträffande avnämmarkontor avslår motionen 1973: 1335 i denna del,
10. att riksdagen beträffande kostnader för lokalhållning avslår motionen 1973: 1322 i denna del,
11. att riksdagen beträffande redovisning av deltidsstuderande avslår motionen 1973: 1322 i denna del.

2. Humanistiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Humanistiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader. Kungl. Maj:t har under punkterna E 5—E 6 (s. 326—329) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta en professur i enlighet med vad som förordats i propositionen 1973: 1,
2. till Humanistiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 64 334 000 kr.,
3. till Humanistiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 18 100 000 kr.

Motionerna

1973: 710 av herr Källstad m. fl. (fp) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att grundkurs AB 1 om 40 poäng i ämnet religionskunskap får anordnas vid humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet fr. o. m. läsåret 1973/74 i överensstämmelse med universitetskanslersämbetets förslag,

1973: 729 av herr Turesson m. fl. (m, c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t föreslår att

1. en personlig professur i »Byggnadskultur och bebyggelsemiljö med undervisning i vård och restaurering» med tillhörande institution och universitetslektorat inrättas vid Stockholms universitets humanistiska fakultet,

2. arkitekten fil. lic. Börje Blomé kallas till sagda professur.

1973: 918 av herr Nordstrandh m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen

i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar att grundkurs i religionskunskap bör anordnas vid universiteten i Stockholm och Göteborg fr. o. m. budgetåret 1973/74.

Utskottet

Enligt statsmakternas beslut år 1971 skall vid universitetet i Umeå inrättas en professur i finska den 1 juli 1973 (prop. 1971: 1 bil. 10, UbU 1971: 3, rskr. 1971: 84).

I propositionen 1973: 1 förordas att en professur i japanologi, särskilt modern japanska, inrättas vid universitetet i Stockholm den 1 juli 1973. Tjänsten avses omfatta inte bara japanska språket utan även kultur och samhällsliv inom det japanska språkområdet. Forsknings- och utbildningsresurserna i japanska skall enligt propositionen i mån av behov bli tillgängliga även för studerande från övriga nordiska länder. Utskottet, som under 1971 och 1972 års riksdagar behandlat frågan om inrättande av denna tjänst (UbU 1971: 3 och 1972: 4), tillstyrker att riksdagen ger Kungl. Maj:t det begärda bemyndigandet att inrätta tjänsten.

Resurser för utbildning och forskning i ämnet byggnadskultur värd föreslås i motionen 1973: 729. De i motionen upptagna förslagen har tidigare behandlats av utbildningsutskottet (UbU 1971: 3 och 1972: 4). Frågan om utbildning m. m. för personal som skall underhålla och restaurera kulturhistoriskt värdefull bebyggelse övervägs för närvarande av riksantikvarieämbetet. Resultatet av ämbetets överväganden bör avvaktas innan ställning tas till frågan om den genom motionen aktualiserade professuren m. m. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet bifall till motionen 1973: 729.

Studiekurser i religionskunskap för grundläggande utbildning vid filosofisk fakultet anordnas för närvarande vid universiteten i Uppsala och Lund. I motionerna 1973: 710 och 1973: 918 begärs att grundkurs om 40 poäng i religionskunskap skall få anordnas vid universitetet i Göteborg. I den senare motionen yrkas även att ifrågavarande grundkurs skall få anordnas i Stockholm. Yrkandena överensstämmer med förslag från universitetskanslersämbetet som Kungl. Maj:t ej biträtt.

I anledning av motionerna 1973: 710 och 1973: 918, den senare i vad avser universitetet i Göteborg, vill utskottet anföra följande. Den 1 juli 1973 läggs den religionsvetenskapliga utbildningen om och viss justering av studieplanen för grundkursen i religionskunskap förutsätts därvid komma till stånd. Enligt utskottets mening bör Kungl. Maj:t vid fastställande av bestämmelser om studiekurser för grundläggande utbildning vid de filosofiska fakulteterna vara obunden av uttalandet i propositionen 1973: 1 angående utbildning i religionskunskap i Göteborg. Utskottet har således intet att erinra mot att det inom ramen för ut-

bildningsverksamheten vid den humanistiska fakulteten i Göteborg anordnas en grundkurs i religionskunskap fr. o. m. budgetåret 1973/74. Vad utskottet anfört om grundläggande utbildning i religionskunskap vid den humanistiska fakulteten i Göteborg bör riksdagen som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna.

Utskottet vill erinra om att studiekurser om 40 poäng i religionskunskap för närvarande anordnas av Stockholms teologiska institut under inspektion av den teologiska fakulteten vid universitetet i Uppsala. Med hänvisning bl. a. härtill avstyrker utskottet det i motionen 1973: 918 upptagna yrkandet om utbildning i religionskunskap vid universitetet i Stockholm.

Kungl. Maj:ts i övrigt redovisade förslag föranleder inte någon erinran från utskottets sida, varför utskottet tillstyrker desamma.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att inrätta en professur i enlighet med vad som förordats i propositionen 1973: 1,
2. att riksdagen beträffande inrättande av en professur i byggnadskultur och bebyggelsemiljö, m. m. avslår motionen 1973: 729 i denna del,
3. att riksdagen beträffande grundläggande utbildning i religionskunskap vid universitetet i Göteborg i anledning av motionen 1973: 918 i denna del och motionen 1973: 710 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,
4. att riksdagen beträffande grundläggande utbildning i religionskunskap vid universitetet i Stockholm avslår motionen 1973: 918 i denna del,
5. att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 1 och med avslag på motionen 1973: 729 i denna del till *Humanistiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 64 334 000 kr.,
6. att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 1 och med avslag på motionen 1973: 729 i denna del till *Humanistiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 18 100 000 kr.

3. Teologiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal. Teologiska fakulteterna: Driftkostnader. Kungl. Maj:t har under punkterna E 7—E 8 (s. 330—336) föreslagit riksdagen

1. att godkänna de i propositionen 1973: 1 föreslagna riktlinjerna för omläggning av den religionsvetenskapliga utbildningen,
2. till Teologiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 4 225 000 kr.,
3. till Teologiska fakulteterna: Driftkostnader för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 1 050 000 kr.

Utskottet. Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har lagt fram förslag om en omläggning av den religionsvetenskapliga utbildningen. UKÄ:s förslag grundas på det betänkande som avgetts av utredningen om den religionsvetenskapliga utbildningens mål och organisation (RUMO).

Att förbereda för tjänstgöring inom svenska kyrkan liksom inom de fria kristna samfundet kommer enligt propositionen 1973: 1 att vara en huvuduppgift för den berörda utbildningen. Utbildningen skall omfatta en grundkurs i religionskunskap om 40 poäng, ett differentierat ämnesstudium om 80 poäng och ett tematiskt studium om 20 poäng. Samma poängsystem avses bli tillämpat som vid de filosofiska fakulteterna.

Den nuvarande organisationen och benämningen av de teologiska fakulteterna skall enligt propositionen behållas tills vidare i avvaktan på statsmakternas ställningstaganden till dels de förslag som avgetts av den sakkunnige för utredning av frågan angående de praktisk-teologiska övningsinstitutens framtida ställning m. m., dels 1968 års utbildningsutrednings kommande förslag. Fullständig religionsvetenskaplig utbildning skall även i fortsättningen meddelas endast vid universiteten i Uppsala och Lund.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen godkänner de i propositionen 1973: 1 föreslagna riktlinjerna för omläggning av den religionsvetenskapliga utbildningen,
2. att riksdagen till *Teologiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 4 225 000 kr.,
3. att riksdagen till *Teologiska fakulteterna: Driftkostnader* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 1 050 000 kr.

4. Juridiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal. Juridiska fakulteterna: Driftkostnader. Kungl. Maj:t har under punkterna E 9—E 10 (s. 336—338) föreslagit riksdagen att

1. till Juridiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 11 025 000 kr.,
2. till Juridiska fakulteterna: Driftkostnader för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 2 100 000 kr.

I motionen 1973: 304 av herr Regnéll m. fl. (m, c, fp) hemställs att riksdagen beslutar att vid Lunds universitets juridiska fakultet inrätta en professur i ämnet socialrätt fr. o. m. budgetåret 1973/74.

Utskottet. Inom 1968 års utbildningsutredning övervägs för närvarande hur juristutbildningen skall utformas på sikt. Förslag kan förväntas bl. a. beträffande vilka ämnen som bör ingå i utbildningen av jurister. Utskottet har tidigare vid behandlingen av motioner om inrättande av en professur i socialrätt delat motionärernas uppfattning om den socialrättsliga forskningens betydelse både för utbildningen av jurister och socionomer samt för de lagstiftande och rättstillämpande myndigheterna (UbU 1971: 3 och 1972: 4). Utskottet vill i anledning av motionen 1973: 304 upprepa denna sin uppfattning men är med hänsyn till pågående utredningsarbete inte berett tillstyrka det i motionen framställda yrkandet.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer

1. att riksdagen beträffande inrättande av en professur i socialrätt avslår motionen 1973: 304 i denna del,
2. att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 1 och med avslag på motionen 1973: 304 i denna del till *Juridiska fakulteterna: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 11 025 000 kr.,
3. att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 1 och med avslag på motionen 1973: 304 i denna del till *Juridiska fakulteterna: Driftkostnader* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 2 100 000 kr.

5. Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader. Kungl. Maj:t har under punkterna E 11—E 12 (s. 338—341) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta en professur i enlighet med vad som förordats i propositionen 1973: 1,
2. till Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 86 181 000 kr.,
3. till Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 21 700 000 kr.

Motionerna

1973: 465 av herr Nordstrandh m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen hemställer hos Kungl. Maj:t om förslag om inrättande av en professur i pedagogik vid Uppsala universitet,

1973: 1278 av herr Jadestig m. fl. (s, c, fp, m) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om beslut om inrättande av en professur i tillämpad psykologi vid Lunds universitet under budgetåret 1974/75,

1973: 1327 av herrar Svensson i Kungälv (s) och Zachrisson (s) vari hemställs att riksdagen måtte hemställa att Kungl. Maj:t till nästa års riksdag framlägger ett principprogram för en utbyggnad av freds- och konfliktforskningen vid universiteten.

Utskottet

I propositionen 1973: 1 förordas att en professur i f ö r e t a g s e k o - n o m i får inrättas vid universitetet i Uppsala den 1 juli 1973. Utskottet tillstyrker att Kungl. Maj:t erhåller begärt bemyndigande att inrätta tjänsten.

I motionen 1973: 465 önskas förslag om inrättande av en professur i p e d a g o g i k vid universitetet i Uppsala. Motionärerna påpekar att universitetskanslersämbetet föreslagit att professuren inrättas den 1 juli 1974.

Kungl. Maj:t har den 4 juni 1971 på grundval av pedagogikutredningens förslag meddelat bestämmelser angående särskild institutionsgrupp för pedagogik vid lärarhögskolor och universitet m. m. (prop. 1971: 38, UbU 1971: 12, rskr 1971: 169). Enligt dessa bestämmelser skall institution för pedagogik vid universitet och institution för pedagogik vid lärarhögskola på universitetsorten gemensamt fullgöra uppgifter som ankommer på institutionerna och som avser bl. a. forskning samt forskarutbildning vid universitetsinstitutionen. Lärarhögskolans och universitetets forskarutbildningsresurser skall alltså ses som en helhet. I ämnet pedagogik har lärarhögskolan i Uppsala för närvarande en tjänst som professor och en tjänst som biträdande professor och universitetet i Uppsala en tjänst som professor. I propositionen 1971: 38 har föredragande statsrådet framhållit att möjligheterna att bedriva pedagogisk forskning är beroende av tillgången på utbildade forskare och att handledningsresurserna för forskarutbildning bör ökas genom att fasta forskartjänster successivt inrättas. Utskottet anslöt sig till denna uppfattning. Med hänsyn till bl. a. att nämnda tjänst som biträdande professor vid lärarhögskolan tillkommit så sent som den 1 juli 1972 är utskottet inte berett förorda att den fortsatta utbyggnaden av fasta forskartjänster nu binds genom att riksdagen fattar det i motionen 1973: 465 begärda principbeslutet, varför utskottet avstyrker bifall till motionen.

Universitetskanslersämbetet har i anslagsframställningen för budgetåret 1973/74 föreslagit att en professur i t i l l ä m p a d p s y k o - l o g i inrättas vid universitetet i Lund den 1 juli 1973, vilket förslag Kungl. Maj:t ej biträtt. I motionen 1973: 1278 begärs förslag om inrättande av nämnda professur fr. o. m. budgetåret 1974/75.

I den förevarande motionen lämnas bl. a. en redogörelse för relationen mellan antalet studerande i forskarutbildning och psykologexamenutbildning och antalet högre tjänster vid den psykologiska institutio-

nen i Lund. Utskottet har år 1972 anfört att behovet av den föreslagna professuren är väl styrkt (UbU 1972: 4). Utskottet finner det allttjämt angeläget att ifrågavarande professur i tillämpad psykologi inrättas snarast möjligt men är inte berett föreslå att riksdagen nu fattar beslut om professuren. Med hänvisning till vad som här uttalats avstyrker utskottet motionen 1973: 1278.

I motionen 1973: 1327 hemställs att ett principprogram för en utbyggnad av freds- och konfliktforskningen vid universiteten framläggs till nästa års riksdag. Utskottet vill i anledning av motionen anföra följande.

Tre tjänster som forskarassistent, en vid vart och ett av universiteten i Uppsala, Lund och Göteborg, är sedan budgetåret 1971/72 genom beslut av Kungl. Maj:t den 4 juni 1971 knutna till de grupper för freds- och konfliktforskning som är verksamma vid dessa universitet. Tjänsterna har inrättats inom det ämnesområde som med hänsyn till verksamhetens inriktning är mest ändamålsenligt. Kungl. Maj:ts beslut i denna fråga fattades efter remissbehandling av ett betänkande från 1967 års kommitté för internationell politik (SOU 1969: 61). Nämda grupper erhåller därjämte särskilda medel från driftkostnadsanslag och, i fråga om forskarutbildning, från avlöningsanslag för berörda fakulteter. Enligt uppgift bedrivs uppdragsforskning inom ramen för dessa grupper.

Frågan om hur behovet av utbildning och forskning i tvärvetenskaperna skall tillgodoses är svårlöst. I nuvarande läge är det enligt utskottets mening angeläget att berörda konsistorier känner sitt ansvar för freds- och konfliktforskningen och lokalt tilldelar grupperna för freds- och konfliktforskning de medel som erfordras för verksamheten. I propositionen 1971: 1 har föredraganden framhållit att frågan om en fastare organisation av freds- och konfliktforskningen vid universiteten får prövas mot bakgrund av de erfarenheter som erhålls genom de ifrågavarande gruppernas verksamhet. Utskottet delar den i motionen 1973: 1327 framförda uppfattningen att det så snart som möjligt bör övervägas om de nuvarande resurserna för freds- och konfliktforskningen behöver förstärkas. Det principprogram för en utbyggnad av forskningsresurserna för freds- och konfliktforskning som begärs torde av tidsskäl svårligen kunna läggas fram till nästa års riksdag. När ytterligare erfarenheter vunnits av den nuvarande organisationen räknar emellertid utskottet med att Kungl. Maj:t på nytt — bl. a. mot bakgrund av förhållandena i övriga nordiska länder och med hänsyn till hur freds- och konfliktforskningsfrågor behandlas inom ramen för det nordiska samarbetet, i synnerhet i Nordiska rådet — tar upp frågan om freds- och konfliktforskningens organisation i Sverige. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 1973: 1327.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer

1. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att inrätta en professur i enlighet med vad som förordats i propositionen 1973: 1,
2. att riksdagen till *Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 86 181 000 kr.,
3. att riksdagen till *Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 21 700 000 kr.,
4. att riksdagen avslår motionen 1973: 465,
5. att riksdagen avslår motionen 1973: 1278,
6. att riksdagen avslår motionen 1973: 1327.

6. Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader. Kungl. Maj:t har under punkterna E 13—E 14 (s. 341—348) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta professorer i enlighet med vad som förordats i propositionen 1973: 1,
2. till Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 116 435 000 kr.,
3. till Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 85 450 000 kr.

Motionerna

1973: 106 av herr Lundberg (s) vari hemställs att riksdagen måtte besluta att vid Uppsala universitet från den 1 juli 1973 inrätta en professur i barnkirurgi och att till förste innehavare av tjänsten utse överläkaren vid Akademiska sjukhuset Gunnar Grotte,

1973: 162 av herr Ericson i Örebro m. fl. (s) i vad avser hemställa att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär utredning om hur yrkesmedicin (arbetsmedicin) snarast kan erhålla egna företrädare inom de medicinska fakulteterna vid samtliga universitet för att främja specialistutbildning av yrkesmedicinare samt handleda vid arbetsmedicinsk forskning,

1973: 698 av herr Bergman m. fl. (s, c, fp, m) vari hemställs att riksdagen

1. i första hand beslutar om inrättande vid universitetet i Göteborg från och med budgetåret 1973/74 av en personlig professur i långvårdsmedicin, alternativt geriatrik, för docenten Alvar Svanborg,

2. i andra hand som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna att begärd utvärdering m. m. av forskningsresultaten inom det geriatriska och gerontologiska området snarast bör läggas till grund för förslag till riksdagen,

1973: 699 av herr Berndtson i Linköping m. fl. (vpk, s, c, fp, m) vari hemställs att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att vid högskolan i Linköping den 1 juli 1973 inrätta en professur i medicin, särskilt yrkesmedicin, och en professur i hygien, särskilt yrkeshygien, samt anvisar erforderliga medel,

1973: 706 av fru Hävik m. fl. (s, c, fp, m, vpk) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om inrättande av en personlig professur i audiologi vid universitetet i Göteborg för docent Gunnar Lidén,

1973: 707 av herr Hörberg m. fl. (fp, s, c, m, vpk) vari hemställs att riksdagen beslutar

1. att inrätta en professur i medicinsk genetik vid universitetet i Göteborg,

2. att till Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal anvisa ett med 160 000 kr. höjt förslagsanslag av 116 595 000 kr.,

1973: 910 av herr Bergqvist (s) i vad avser hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall begära en prövning av möjligheterna att inrätta en yrkesmedicinsk institution vid universitetet i Göteborg.

Utskottet

I enlighet med av riksdagen tidigare lämnat bemyndigande skall budgetåret 1973/74 tillkomma tre professurer vid Karolinska institutet med placering vid Huddinge sjukhus. Medel beräknas därutöver för lärartjänster m. m. som skall komma till nästa budgetår i samband med den pågående utbyggnaden av läkarutbildningen i Stockholm. I propositionen föreslås vidare att en professur i klinisk neurofysiologi inrättas vid universitetet i Uppsala den 1 juli 1973 samt att en arvodestjänst som professor i klinisk neurofysiologi, särskilt arbetslivets kliniska neurofysiologi inrättas vid universitetet i Göteborg vid samma tidpunkt. Inrättandet av den sistnämnda tjänsten, som föreslås bli personlig för docenten Ingemar Petersén, förutsätts genom en utfästelse från AB Götaverken inte medföra några kostnader för statsverket.

I motioner till årets riksdag föreslås inrättande av ytterligare ett antal professorstjänster.

Under en följd av år har i motioner förts fram förslag om inrättande av en professur i barnkirurgi vid universitetet i Uppsala med överläkaren vid Akademiska sjukhuset i Uppsala Gunnar Grotte som förste innehavare.

På förslag av utbildningsutskottet begärde 1971 års riksdag en utred-

ning av frågan om hur förbättrade forsknings- och utbildningsresurser inom det barnkirurgiska området borde tillskapas. Kungl. Maj:t hänsköt utredningsuppdraget till universitetskanslersämbetet. En arbetsgrupp, tillsatt av fakultetsberedningen för medicin, odontologi och farmaci, presenterade i juli 1972 promemorian »Barnkirurgi. Förbättrade utbildnings- och forskningsresurser». Rapporten mynnar ut i två konkreta förslag, nämligen dels en förstärkning av utbildningen i barnkirurgi inom ramen för läkares grundutbildning, dels en förstärkning av forskningsresurserna på området genom inrättande av en professur i ämnet. Enligt arbetsgruppen bör tjänsten ha en allmän inriktning och förläggas till det universitet som med hänsyn till kommande tjänsteinnehavare kan anses lämpligt. Fakultetsberedningen har i stort anslutit sig till arbetsgruppens förslag.

Universitetskanslersämbetet har i skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 november 1972 redogjort för utredningsrapporten och därvid förklarat att åtgärder vidtagits för att inom ramen för läkares grundutbildning få till stånd en utökad praktisk utbildning i barnkirurgi. I vad gäller förslaget att inrätta en professur har ämbetsverket inte varit berett att göra en omprioritering av de förslag som förts fram i anslagsframställningen för budgetåret 1973/74 till förmån för en professur inom det aktuella området. I skrivelsen pekar verket på de möjligheter som ges att inom ramen för befintliga resurser åstadkomma förnyelse och tillgodose behovet av en profilering av forskningsorganisationen mot angelägna områden i samband med prövning enligt 69 § universitetsstadgan. Universitetskanslersämbetet förklarar sig ha för avsikt att i samband med sådan prövning av tjänster inom angränsande områden liksom vid behandlingen av frågan om kompensation för den personliga biträdande professuren i pediatrik och urologi, vilken professur dras in inom några år på grund av innehavarens pensionsavgång, aktualisera frågan om inrättande av en professur i barnkirurgi.

I motionen 1973: 106 framhålls att den förutnämnda arbetsgruppens utredning liksom de uttalanden från medicinskt sakkunniga som refererats i gruppens rapport verifierar behovet av en utbyggd barnkirurgisk verksamhet. Motionären anför att den som kunnat följa utvecklingen av bl. a. de resultat plastikkirurger och pediatriker efter utbyggnaden av respektive verksamhet skapat för att återföra barn till hälsa och normal livsföring inser att det är av synnerligen stor vikt att vetenskap, forskning, undervisning och praktisk verksamhet även inom barnkirurgin ges ökade möjligheter att utvecklas. Genom en förstärkning av barnkirurgin skulle resurser skapas att redan vid födseln företa de ingrepp som gör att ett missbildat eller handikappat barn får hjälp till att leva ett i många fall friskt och normalt liv. Motionären erinrar om de insatser som gjorts för handikappade, men menar att själva centralfrågan — att söka återföra barn som vid födseln eller genom ett växande

antal olyckshändelser har skador vilka genom ökad möjlighet till snabb och riktig diagnos och genom ett kirurgiskt ingrepp skulle kunna botas — har försummats och att dessa barn därigenom ofta tvingas att leva på sjukhus och vårdhem. Med hänvisning härtill och till vad i övrigt anförts i motionen föreslås att en professor i barnkirurgi inrättas vid universitetet i Uppsala den 1 juli 1973 och att till förste innehavare av tjänsten utses docenten Gunnar Grotte.

Utskottet har tidigare (UbU 1971: 3, s. 19) uttalat att det delar motionärens uppfattning att barnkirurgisk forskning och utbildning är av stor betydelse. Den nu redovisade utredningsrapporten har verifierat att denna uppfattning är riktig. Utskottet anser det tillfredsställande att underlag nu föreligger för överväganden om en utbyggnad av resurserna inom området i fråga och kan notera att universitetskanslersämbetet redan tagit initiativ i syfte att utbildningssidan skall förstärkas. Utskottet förutsätter att ämbetsverket fullföljer de planer som aviserats avseende en lösning av frågan om professor i barnkirurgi. Ifrågasvarande prövning bör inte föregripas genom att riksdagen nu fattar beslut om inrättande av en professor. I detta sammanhang bör även nämnas att riksdagen enligt utskottets mening inte utan synnerligen starka skäl bör fatta beslut om inrättande av personliga forskartjänster eller tjänster, för vilka viss förste innehavare föreslagits, utan att underlag härför finns i form av förslag från vederbörande forskningsplanerande myndigheter. Med det anförda avstyrker utskottet motionen 1973: 106.

I motionen 1973: 706 upprepas ett tidigare framställt yrkande om inrättande av en professor i audiologi vid universitetet i Göteborg. Då enligt utskottets mening inte några omständigheter redovisats i motionen eller i övrigt framkommit som bör föranleda ett ändrat ståndpunktstagande från riksdagens sida föreslår utskottet med hänvisning till utskottets betänkanden 1971: 3 och 1972: 4 att det nu framförda yrkandet avslås av riksdagen.

Angelägenheten av en förstärkning av resurserna för ämnesområdet medicinsk genetik understryks i motionen 1973: 707. Motionärerna föreslår att en professor i detta ämne inrättas vid universitetet i Göteborg den 1 juli 1973.

Utskottet har noterat att universitetskanslersämbetet i sin anslagsframställning för budgetåret 1973/74 inte fört fram förslag om inrättande av ifrågasvarande professor. Ej heller finns någon tjänst inom detta område med i fakultetsberedningens plan för högre tjänster under budgetåren 1975/76—1977/78. Med anledning härav och då i motionen åberopade förutsättningar inte synes vara för handen avstyrker utskottet bifall till motionen 1973: 707.

Frågan om förstärkning av resurserna inom geriatriken — läran om åldrandets sjukdomar — har upprepade gånger behandlats

av riksdagen. I anledning av bl. a. ett motionsvis framfört yrkande om inrättande av en för docenten Alvar Svanborg personlig professur i långvårdsmedicin, alternativt geriatrik, begärde förra årets riksdag i enlighet med utbildningsutskottets förslag en bedömning av utfallet av verksamheten inom det geriatriska området i Uppsala jämte en kartläggning av annan pågående forsknings- och utbildningsverksamhet inom de aktuella områdena och att resultatet därav på lämpligt sätt skulle redovisas för riksdagen. Kungl. Maj:t har uppdragit åt universitetskanslersämbetet att verkställa begärd bedömning och kartläggning. Utskottet har erfarit att ämbetsverket överlämnat åt universitetet i Uppsala att i samband med avlämnande av petita för budgetåret 1974/75 — dvs. senast den 1 mars 1973 — redovisa de aktuella uppgifterna. Enligt utskottets bedömning torde man kunna utgå från att tiden medger att materialet — efter eventuella bearbetningar och kompletteringar — skall kunna ligga till grund för ämbetsverkets och departementets ställningstaganden när det gäller förslag till nästa års riksdag. Andrahandsyrkandet i motionen 1973: 698 synes därigenom vara tillgodosett. Enligt utskottets mening finns ej anledning att i ett läge då den av riksdagen begärda utvärderingen och kartläggningen ännu inte föreligger ta ställning till frågan om inrättandet av en ny professur nästa budgetår, vilket motionen i första hand syftar till. Yrkandet härom avstyrks därför.

Frågor rörande arbetsmiljön och möjligheterna att genom olika åtgärder förbättra densamma har rönt allt större uppmärksamhet under de senaste åren. En utveckling av den arbetsvetenskapliga sektorn har i dessa sammanhang sin givna betydelse. Av speciellt intresse med avseende på det medicinska utbildnings- och forskningsområdet är de förstärkningar av den arbetsmedicinska enheten vid arbetarskyddsstyrelsen som föreslås i propositionen 1973: 1 (bilaga 7). Förslaget avser i huvudsak uppbyggnad av en arbetsmedicinsk filial i Umeå, varom principbeslut tidigare fattats av statsmakterna. Filialen föreslås bli inrättad den 1 januari 1974 och en nära samverkan förutsätts komma till stånd mellan filialen, den planerade yrkesmedicinska enheten vid regionsjukhuset och universitetet i Umeå.

Av universitetskanslersämbetets anslagsframställning för budgetåret 1973/74 framgår att fakultetsberedningen för medicin, odontologi och farmaci tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utreda såväl möjligheterna till anknytning av de arbetsmedicinska utbildnings- och forskningsresurserna vid arbetarskyddsstyrelsen till medicinsk fakultet som den mer övergripande frågan om inriktningen av utbildnings- och forskningsverksamheten på det aktuella området. Denna åtgärd bör ses mot bakgrund av att utbildningsutskottet vid föregående års behandling av en motion om inrättande av forskartjänster inom det arbetsmedicinska området underströk vikten av att universitetsmyndigheterna får en fast

grund för fortsatt planeringsarbete inom denna sektor. Arbetsgruppens rapport väntas inom kort. Redan inför budgetåret 1974/75 torde underlag kunna föreligga för ställningstaganden till en fortsatt uppbyggnad av en forsknings- och utbildningsorganisation.

Utskottet gav förra året (UbU 1972: 4, s. 24) uttryck för uppfattningen att en uppbyggnad av utbildnings- och forskningsresurserna inom det arbetsvetenskapliga fältet är angelägen. Det kan konstateras att universitetskanslersämbetet prioriterar detta område. Ytterligare högre tjänster ingår i den långtidsplan för de medicinska fakulteterna som upptagits i verkets anslagsframställning.

De i år aktuella motionsyrkandena som syftar till en förstärkning av den yrkesmedicinska sektorn inom medicinsk fakultet finner utskottet i sak mycket välgrundade. Hemställan i motionen 1973: 162 om utredning av hur yrkesmedicin snarast kan erhålla egna företrädare inom de medicinska fakulteterna liksom yrkandet i motionen 1973: 910 om prövning av möjligheterna att inrätta en yrkesmedicinsk institution vid universitetet i Göteborg behöver med hänsyn till det tidigare nämnda pågående utredningsarbetet enligt utskottets mening inte nu föranleda någon riksdagens åtgärd.

I avvaktan på resultatet av nämnda arbete är utskottet ej heller berett tillstyrka i motionen 1973: 699 framförda förslag om inrättande av professorstjänster vid högskolan i Linköping.

Under återopandande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen beträffande inrättande den 1 juli 1973 av en professur i barnkirurgi avslår motionen 1973: 106 i denna del,
2. att riksdagen beträffande inrättande av en professur i audiologi avslår motionen 1973: 706 i denna del,
3. att riksdagen beträffande inrättande den 1 juli 1973 av en professur i medicinsk genetik avslår motionen 1973: 707 i denna del,
4. att riksdagen beträffande inrättande av en professur i långvårdsmedicin budgetåret 1973/74 avslår motionen 1973: 698 i denna del,
5. att riksdagen beträffande inrättande den 1 juli 1973 av en professur i medicin, särskilt yrkesmedicin, avslår motionen 1973: 699 i denna del,
6. att riksdagen beträffande inrättande den 1 juli 1973 av en professur i hygien, särskilt yrkeshygien, avslår motionen 1973: 699 i denna del,
7. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att inrätta professurer i enlighet med vad som förordats i propositionen 1973: 1,
8. att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 1 samt med avslag på motionerna 1973: 106, 1973: 698, 1973: 699, 1973: 706 och 1973: 707 i denna del till *Medicinska fakulteterna m. m.:*

Avlöningar till lärarpersonal för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 116 435 000 kr.,

9. att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 1 samt med avslag på motionerna 1973: 106, 1973: 698, 1973: 699, 1973: 706 och 1973: 707 i denna del till *Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 85 450 000 kr.,
10. att riksdagen beträffande utvärdering av forskningsresultat avslår motionen 1973: 698 i denna del,
11. att riksdagen beträffande utredning om den yrkesmedicinska sektorn vid medicinska fakulteterna avslår motionen 1973: 162 i denna del,
12. att riksdagen beträffande yrkesmedicinsk institution vid universitetet i Göteborg avslår motionen 1973: 910 i denna del.

7. Odontologiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkterna E 15—E 19 (s. 348—356) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1973/74 anvisar

1. till *Odontologiska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* ett förslagsanslag av 28 766 000 kr.,
2. till *Odontologiska fakulteterna m. m.: Driftkostnader* ett reservationsanslag av 13 250 000 kr.,
3. till *Odontologiska fakulteterna m. m.: Vissa tandsjukvårdskostnader* ett förslagsanslag av 24 704 000 kr.,
4. till *Farmaceutiska fakulteten m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* ett förslagsanslag av 4 399 000 kr.,
5. till *Farmaceutiska fakulteten m. m.: Driftkostnader* ett reservationsanslag av 4 350 000 kr.

8. Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader. Kungl. Maj:t har under punkterna E 20—E 21 (s. 356—360) föreslagit riksdagen att

1. till Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 103 012 000 kr.,

2. till Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 58 200 000 kr.

Motionerna

1973: 175 av herr Richardson m. fl. (fp) i vad den påverkar medelsanvisningen under dessa anslag,

1973: 714 av herr Nilsson i Växjö m. fl. (s, c, fp, m) i vad den påverkar medelsanvisningen under dessa anslag,

1973: 1308 av herr Norrby i Gunnarskog m. fl. (c, fp, m) i vad den påverkar medelsanvisningen under dessa anslag.

Utskottet

Enligt statsmakternas beslut år 1972 skall vid universitetet i Umeå inrättas en professur i informationsbehandling, särskilt numerisk analys den 1 juli 1973. I statsverkspropositionen beräknas nu medel för denna tjänst.

Föredragande statsrådet anmäler att för årets riksdag kommer att läggas fram proposition om bidrag till Vetenskapsakademien. Med hänsyn härtill har vid medelsberäkningen för budgetåret 1973/74 förevarande anslag minskats med 3,5 milj. kr. motsvarande vad som innevarande år utgår som bidrag till akademien.

Med erinran om vad utskottet i det föregående under punkten 1 Vissa gemensamma frågor anfört i anledning av motionerna 1973: 175, 1973: 714 och 1973: 1308 avstyrker utskottet dessa motioner i vad de avser medelsanvisning.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 1 och med avslag på motionerna 1973: 175, 1973: 714 och 1973: 1308, samtliga motioner i vad avser medelsanvisningen, till *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 103 012 000 kr.,
2. att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 1 och med avslag på motionerna 1973: 175, 1973: 714 och 1973: 1308, samtliga motioner i vad avser medelsanvisningen, till *Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 58 200 000 kr.

9. Tekniska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Tekniska fakulteterna m. m.: Driftkostnader. Kungl. Maj:t har under punkterna E 22—E 23 (s. 360—365) föreslagit riksdagen att

1. till Tekniska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 89 591 000 kr., varav 750 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

2. till Tekniska fakulteterna m. m.: Driftkostnader för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 53 800 000 kr.

Motionerna

1973: 176 av herr Strömberg m. fl. (fp) vari hemställs — med hänvisning till vad som anförts i motionen 1973: 213 — att en översyn görs av kursplanerna för utbildning av ingenjörer, arkitekter och samhällsplanerare i syfte att utvidga undervisningen om bullerbegränsning,

1973: 303 av herr Rask (s) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att en professur i gjuteriteknik inrättas vid någon av de tekniska högskolorna,

1973: 734 av herr Ångström (fp) vari hemställs

1. att riksdagen fattar beslut om lokaliseringen av en institution för högre teknisk utbildning och forskning i finmekanik till Skellefteå,
2. att försöksverksamhet med en yrkesteknisk högskoleenhet (YTH) snarast kommer till stånd i Skellefteå,
3. att det fortsatta utredningsarbetet beträffande utvidgad kapacitet för GIH-utbildning i landet inriktas på Skellefteå som lokaliseringsort,

1973: 910 av herr Bergqvist (s) i vad avser hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall begära en systematisk genomgång av den tekniska utbildningen med sikte på att söka integrera yrkesmedicinska och arbetssociologiska synpunkter i undervisningen,

1973: 1332 av herr Tobé m. fl. (fp, c, m) vari hemställs att riksdagen beslutar om inrättande av en professur i fastighets-, byggnads- och värderingsrätt, gemensam för tekniska högskolan i Stockholm och juridiska fakulteten vid universitetet i Stockholm från budgetåret 1974/75.

Utskottet

Statsmakterna beslutade år 1971 (prop. 1971: 59, UbU 1971: 17, rskr 1971: 174) att vid högskolan i Luleå skall inrättas två professurer den 1 juli 1973, nämligen i bearbetningsteknik och i transportteknik, samt en tjänst som biträdande professor i produktionsteknik den 1 januari 1974. Uppbyggnaden av forskningsorganisationen inom det geoteknologiska ämnesområdet vid högskolan i Luleå inleds nästa budgetår. Enligt statsmakternas beslut år 1972 (prop. 1972: 37, UbU 1972: 23, rskr 1972: 173) skall tre professurer inrättas vid högskolan den 1 januari 1974, nämligen i bergteknik, ekonomisk geologi och mineralteknik.

Riksdagen antog hösten 1972 ett regionalpolitiskt handlingsprogram för hela landet (prop. 1972: 111, InU 1972: 28, rskr 1972: 347) och beslöt därvid på förslag av inrikesutskottet att Skellefteå skall betecknas som primärt centrum. Inrikesutskottet underströk i sitt betänkande 1972: 28 att konsekvenserna av dess förslag för Västerbottens län blir att tillgängliga samhällsresurser och insatser av regionalpolitisk natur kommer att delas upp på två primära centra, nämligen Skellefteå och

Umeå, samt framhöll att länet »kan inte prioriteras särskilt av det skälet att där finns två primära centra».

I motionen 1973: 734 yrkas att riksdagen skall fatta beslut om att högre teknisk utbildning och forskning i ämnet finmekanik skall anordnas i Skellefteå liksom även om försöksverksamhet där med en yrkesteknisk högskoleenhet. Därför hemställs i motionen att riksdagen skall besluta att det fortsatta utredningsarbetet beträffande utvidgad kapacitet för utbildning av gymnastiklärare och idrottslärare skall inriktas på Skellefteå som lokaliseringsort.

Vad beträffar det sistnämnda motionsförslaget bör erinras om att lärarutbildningskommittén i sitt nyligen avlämnade betänkande Fortsatt reformering av lärarutbildningen (SOU 1972: 92) föreslagit att idrottsutbildning skall anordnas förutom i Stockholm och Örebro jämväl i Luleå. Utredningens förslag kommer att remissbehandlas under år 1973.

Frågan om uppbyggnad av yrkesteknisk högskoleutbildning utreds av 1968 års utbildningsutredning. Senare i vår torde U 68 komma att lägga fram förslag om försöksverksamhet med sådan utbildning.

Med anledning av ifrågavarande motion vill utskottet vidare erinra om att 1970 års riksdag på då föreliggande material gjorde den bedömningen att Skellefteå/Umeå-området borde komma i fråga vid en fortsatt utbyggnad av den högre tekniska utbildningen i övre Norrland. Riksdagen förutsatte att Kungl. Maj:t efter ytterligare utredning av den sedermera tillsatta organisationskommittén skulle återkomma till riksdagen med närmare förslag. Kommittén arbetar med denna fråga.

Mot bakgrund av vad sålunda anförts kan utskottet för sin del inte tillstyrka att riksdagen nu fattar de av motionären föreslagna besluten. Utskottet avstyrker sålunda motionen 1973: 734.

Universitetskanslersämbetet har änyo framfört förslag om en för tekniska fakulteten och juridiska fakulteten i Stockholm gemensam professur i fastighets-, byggnads- och värderingsrätt. Förslaget har inte biträttats av Kungl. Maj:t. I motionen 1973: 1332 yrkas att riksdagen skall fatta beslut om inrättande av professuren från den 1 juli 1974. Motionärerna understryker att det är fråga om ett för samhällsbyggandet vitalt ämnesområde och menar att önskvärldheten av en förstärkning av resurserna beträffande utbildning, forskning och forskarhandledning är klart dokumenterad.

Vikten av förstärkning av utbildnings- och forskningsresurserna i nu ifrågavarande avseende framhölls redan år 1968 i samband med lagrådsremiss av förslag till ny fastighetsbildningslag. Behovet har därefter accentuerats genom bl. a. den nya jordabalken och den nya expropriationslagen. Utskottet anser det angeläget att professuren inrättas snarast möjligt, men är inte berett föreslå att riksdagen nu fattar beslut om professuren i fråga. Utskottet avstyrker sålunda motionen 1973: 1332.

I samarbete mellan industridepartementet och Svenska gjuteriför-

eningen har en kartläggning genomförts av förhållandena inom svensk gjuteriindustri. I utredningsrapporten, som nyligen remissbehandlats, tas upp till behandling även utbildningsförhållandena på området. I rapporten betonas att gjuteriindustrin i alltför ringa omfattning tillförs högskoleutbildad arbetskraft, främst beroende på att professur i gjuteriteknik saknas vid våra tekniska högskolor. I motionen 1973: 303 har framställts ett yrkande som syftar till beslut om en sådan professur.

Gjuteriområdets betydelse för svensk industri har belysts genom den nyssnämnda utredningsrapporten, och kraven på förbättrade resurser för forskning och utbildning är väldokumenterade. Universitetskanslersämbetet har i sitt remissyttrande över rapporten anfört att ämbetsverket kommer att ta ställning till förslaget om en professur i gjuteriteknik i samband med arbetet med petita för budgetåret 1974/75. Då förslag om professuren sålunda inom kort kommer att behandlas vid universitetskanslersämbetets totalbedömning av frågor om förstärkning av universitetens och högskolornas forskningsresurser synes den ifrågavarande motionen 1973: 303 inte böra föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

I motionen 1973: 910 hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall begära en systematisk genomgång av den tekniska utbildningen med sikte på att söka integrera yrkesmedicinska och arbets-sociologiska synpunkter i undervisningen. Motionären menar att man i produktionen ofta väljer tekniska lösningar som står i strid mot vad som är den bästa lösningen från de anställdas synpunkt och att detta felaktiga val delvis är betingat av bristande kunskaper hos teknikerna.

Under de senaste åren har arbetsmiljöfrågorna kommit alltmer i centrum för den allmänna debatten. Enighet råder om att betydelsefulla insatser i syfte att förbättra arbetsmiljön bör kunna göras genom en arbetsmiljöinriktad utbildning av de yrkeskategorier som svarar för utformningen av arbetsmiljön, i första hand tekniker och ekonomer. Riksdagen behandlade förra året ett motionsyrkande (mot. 1972: 346, UbU 1972: 46) vars syfte nära sammanfaller med önskemålen i den nu förevarande motionen. Utskottet hänvisar till sitt förra året avgivna betänkande, i vilket framhölls bl. a. att undervisning om frågor som rör människans förhållande till sin arbetsmiljö införts på flertalet linjer med teknisk och praktisk inriktning genom de läroplaner för det gymnasiala stadiet som fastställts år 1965 och år 1970. Skolöverstyrelsen hade i remissyttrande tillika upplyst att frågorna ägnas uppmärksamhet i det fortlöpande läroplansarbetet. Utskottet behandlade förra året också den högre tekniska utbildningen (UbU 1972: 46, s. 5) i nu ifrågavarande avseende och fann det då framförda motionsyrkandet inte heller i denna del påkalla något initiativ i ämnet från riksdagens sida.

Universitetskanslersämbetet har i sin anslagsframställning för budgetåret 1973/74 framhållit sin avsikt att i ökad utsträckning söka föra in moment rörande arbetarskydd och arbetsmiljövård, särskilt med ergonomisk inriktning, på samtliga utbildningslinjer i civilingenjörsexamen. Ämbetsverket har nyligen tillsatt en samrådsgrupp som har till uppgift att stödja och samordna utredningsarbetet på universitets- och högskolenivå avseende arbetsvetenskaplig utbildning och forskning. Uppdraget avser i första hand de tekniska, medicinska och beteendevetenskapliga utbildningarna. Därtill har universitetskanslersämbetet uppdragit åt de tekniska fakulteternas utbildningsnämnder att inkomma med förslag till studieplaner för utbildning i arbetsvetenskap inom ramen för den grundläggande utbildningen vid dessa fakulteter, att om möjligt tillämpas som försöksverksamhet redan läsåret 1973/74. Då ansträngningarna att förbättra arbetsmiljön hittills i stor utsträckning varit inriktade på att minska skadeverkningarna för de människor som deltar i produktionen av varor och tjänster är nu avsikten att huvudintresset skall inriktas på förändringar av själva produktionsmetoderna.

Mot bakgrund av vad utskottet sålunda anfört synes det inte erforderligt att ifrågavarande yrkande i motionen 1973: 910 föranleder någon riksdagens åtgärd.

I motionen 1973: 176 yrkas att en översyn görs av utbildningen av ingenjörer, arkitekter och samhällsplanerare i syfte att utvidga undervisningen om buller b e g r ä n s n i n g. Enligt motionärernas mening är en sådan översyn ett viktigt led i strävandena att i möjligaste mån eliminera bullerstörningar.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att alla möjligheter bör tas till vara för att uppnå en begränsning av bullret och bullerstörningarna i samhället. Den ökade uppmärksamhet som under senare tid riktats mot miljöfrågorna inklusive bullerfrågorna i arbetslivet och eljest kan förutsättas ge utslag i den förutnämnda översynen av gymnasieskolans läroplaner liksom också i fråga om utbildningen av bl. a. arkitekter och samhällsplanerare. Enligt utskottets mening påkallar därför inte heller yrkandet i motionen 1973: 176 någon riksdagens åtgärd.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen till *Tekniska fakulteterna m. m.*: *Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 89 591 000 kr., varav 750 000 kr. att avräknas mot automobilskattebidragen,
2. att riksdagen till *Tekniska fakulteterna m. m.*: *Driftkostnader* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 53 800 000 kr.,
3. att riksdagen avslår motionen 1973: 734,
4. att riksdagen avslår motionen 1973: 1332,
5. att riksdagen avslår motionen 1973: 303,

6. att riksdagen beträffande översyn av den tekniska utbildningen avslår motionen 1973: 910 i denna del,
7. att riksdagen avslår motionen 1973: 176.

10. Teknisk utbildning och forskning m. m.: Chalmers tekniska högskola och högskolan i Linköping. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkten E 24 (s. 366—372) och hemställer

1. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att inrätta en professur enligt vad som förordats i propositionen 1973: 1,
2. att riksdagen till *Teknisk utbildning och forskning m. m.: Chalmers tekniska högskola och högskolan i Linköping* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 97 236 000 kr., varav 603 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

11. Decentraliserad universitetsutbildning m.m. Kungl. Maj:t har under punkten E 25 (s. 373—375) föreslagit riksdagen att till Decentraliserad universitetsutbildning m. m. för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 5 729 000 kr.

Motionerna

1973: 1314 av fröken Sandell (s) och herr Persson i Karlstad (s) i vad den påverkar medelsanvisningen under detta anslag,

1973: 1325 av herrar Svanström (c) och Andersson i Nybro (c) vari hemställs att riksdagen beslutar om ytterligare utvidgad försöksverksamhet med decentraliserad universitetsutbildning till förslagsvis Kalmar, Oskarshamn, Västervik eller Vimmerby.

Utskottet

Decentraliserad universitetsutbildning anordnas för närvarande i form av grundkurser om 20 poäng inom vissa humanistiska, samhällsvetenskapliga och matematisk-naturvetenskapliga ämnesområden. Efter Kungl. Maj:ts medgivande i varje särskilt fall anordnas utbildning även för 40 poäng.

Utskottet har i det föregående under punkten 1 Vissa gemensamma frågor redovisat sitt ställningstagande till i motionen 1973: 1314 framförda förslag beträffande studiekurser i fysik, kemi och biologi. Med hänvisning härtill avstyrks motionen i vad den avser medelsanvisningen under nu ifrågavarande anslagsrubrik.

Av propositionen framgår att Kungl. Maj:t genom beslut den 19 maj 1972 bemyndigat universitetskanslersämbetet att fortsätta försöksverksamheten med systematiserad decentraliserad universitetsutbildning under budgetåret 1973/74. Däremot biträds inte ämbetsverkets förslag

om utvidgning av försöksverksamheten till andra orter än de nuvarande tre, vilka är Luleå, Sundsvall och Östersund. Enligt utskottets mening har inte i motionen 1973: 1325 anförts tillräckliga skäl för att riksdagen skall frångå Kungl. Maj:ts ställningstagande, varför utskottet avstyrker yrkandet i motionen 1973: 1325.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen beträffande anordnande av systematiserad decentraliserad universitetsutbildning med bifall till propositionen 1973: 1 avslår motionen 1973: 1325 i denna del,
2. att riksdagen beträffande medelsanvisningen med bifall till propositionen 1973: 1 samt med avslag på motionerna 1973: 1314 och 1973: 1325 i denna del till *Decentraliserad universitetsutbildning m. m.* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 5 729 000 kr.

12. **Bidrag till Handelshögskolan i Stockholm.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkten E 26 (s. 375—376) och hemställer att riksdagen till *Bidrag till Handelshögskolan i Stockholm* för budgetåret 1973/74 anvisar ett anslag av 1 906 000 kr.

Gemensamt för universitet och högskolor

13. **Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar. Vetenskapliga bibliotek: Bokinköp m. m.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkterna E 34—E 35 (s. 388—394) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1973/74 anvisar

1. till *Vetenskapliga bibliotek: Avlöningar* ett förslagsanslag av 36 981 000 kr.,
2. till *Vetenskapliga bibliotek: Bokinköp m. m.* ett reservationsanslag av 18 419 000 kr.

14. **Förvaltningarna vid universiteten m. m.** Kungl. Maj:t har under punkten E 36 (s. 394—397) föreslagit riksdagen att till Förvaltningarna vid universiteten m. m. för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 44 135 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen 1973: 1335 av herr Wijkman (m) i vad den påverkar medelsanvisningen under detta anslag.

Utskottet. Från detta anslag bestrids utgifter huvudsakligen för personal och expenser vid förvaltningarna vid universiteten, karolinska institutet, tekniska högskolan i Stockholm samt högskolorna i Linköping

och Luleå. Det framgår av propositionen 1973: 1 att inom ramen för det anslagsbelopp om 44 135 000 kr. som föreslagits för nästa budgetår ytterligare 320 000 kr. beräknats för studievägledningsverksamheten vid förvaltningarna.

Med hänvisning till utskottets tidigare gjorda ställningstagande till motionen 1973: 1335, vilket redovisats under punkten 1 i detta betänkande, hemställer utskottet, som tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning,

att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 1 och med avslag på motionen 1973: 1335 i denna del till *Förvaltningarna vid universiteten m. m.* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 44 135 000 kr.

15. Universiteten m. m.: Gemensamma driftkostnader m. fl. anslag.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkterna E 37—E 39 (s. 397—399) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1973/74 anvisar

1. till *Universiteten m. m.: Gemensamma driftkostnader* ett förslagsanslag av 219 350 000 kr.,
2. till *Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer* ett förslagsanslag av 1 150 000 kr.,
3. till *Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden* ett förslagsanslag av 3 650 000 kr.

16. Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier. Kungl.

Maj:t har under punkten E 40 (s. 399—400) föreslagit riksdagen att till Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 13 232 000 kr.

Motionerna

1973: 712 av herr Molin m. fl. (fp) i vad den påverkar medelsanvisningen under detta anslag,

1973: 911 av herr Fiskesjö m. fl. (c) i vad den påverkar medelsanvisningen under detta anslag.

Utskottet

Kungl. Maj:t har beräknat medel för ytterligare 70 stipendier för forskarutbildning (doktorandstipendier). I motionen 1973: 911 föreslås en medelsanvisning som avser att möjliggöra inrättande av 220 nya stipendier. I motionen 1973: 712 föreslås att 2 milj. kr. utöver vad Kungl. Maj:t förordat anvisas till förstärkning av forskarutbildningen.

Med hänvisning till vad utskottet i det föregående under punkten 1 Vissa gemensamma frågor anfört och föreslagit föreslår utskottet att

riksdagen med avslag på nämnda motioner anvisar 13 232 000 kr. i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 1 samt med avslag på motionerna 1973: 712 och 1973: 911 i denna del till *Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 13 232 000 kr.

17. Pedagogiskt utvecklingsarbete vid universiteten m. m. med flera anslag. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkterna E 41—E 44 (s. 400—407) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1973/74 anvisar

1. till *Pedagogiskt utvecklingsarbete vid universiteten m. m.* ett reservationsanslag av 9 745 000 kr.,
2. till *Universitetens datamaskincentraler* ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
3. till *Kostnader för datamaskintid* ett förslagsanslag av 24 050 000 kr.,
4. till *Extra utgifter vid universiteten m. m.* ett reservationsanslag av 1 400 000 kr.

Statens utlåningsfonder

18. Lånefonden för studentkårlokaler. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag under punkten IV: 6 (s. 530—531) och hemställer

1. att riksdagen medger att under budgetåret 1973/74 lån får beviljas från lånefonden för studentkårlokaler intill ett sammanlagt belopp av 20 000 000 kr.,
2. att riksdagen till *Lånefonden för studentkårlokaler* för budgetåret 1973/74 anvisar ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Stockholm den 15 mars 1973

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Wikström (fp), Mårtensson (s), Richardson (fp), Jönsson i Arlov (s), Nordstrandh (m), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), fru Sundberg (m), herrar Berndtson i Linköping (vpk), Sundgren (s), Fiskesjö (c), Karlsson i Mariefred (c) och Nilsson i Norrköping (s).

Reservationer**A. vid punkten 1 (Vissa gemensamma frågor)**

1. beträffande *forskarutbildning* av herrar Wikström (fp), Richardson (fp), Elmstedt (c), Fiskesjö (c) och Karlsson i Mariefred (c) som anser att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med »Utskottet har» och slutar med »punkten 16» bort ha följande lydelse:

Syftet med 1969 års forskarutbildningsreform var bl. a. att nedbringa studietiderna för forskarutbildningen genom införande av en effektivare studieorganisation, mera undervisning och bättre handledning. Det synes utskottet uppenbart att en fortsatt ökning av resurserna för handledning är nödvändig om intentionerna med reformen skall kunna förverkligas. Även om samhällets behov av forskarutbildad arbetskraft för forskning och andra uppgifter måste vara det avgörande kriteriet vid avvägningen av forskarutbildningens volym kan man inte bortse från att antalet forskarstudierande per handledare även med denna utgångspunkt i dag är för stort i många ämnen.

En annan målsättning vid 1969 års forskarutbildningsreform var att huvudparten av de studerande genom ett utbyggt stipendiesystem skulle få möjlighet att bedriva studier på heltid. Detta skulle befrämja en bredare rekrytering till högre studier, möjliggöra en mera rationellt upplagd utbildning och säkerställa en snabb genomströmning. Med hänsyn till att ökningen av antalet forskarstipendier hittills varit relativt begränsad är det enligt utskottets bedömning nu väl motiverat med en kraftig upprustning i detta avseende. Utskottet vill erinra om att innehavarna av tjänster som amanuens eller assistent har en tjänstgörings-skyldighet som är så avvägd att viss del av tjänsterna är att betrakta som forskarstipendier. Den på grund av studerandecantalets förändring aktuella indragningen av tjänster som amanuens och assistent innebär sålunda en samtidig direkt reducering av resurserna för forskarutbildning.

Mot bakgrund av det anförda har utskottet funnit sig böra förorda att riksdagen i anledning av motionerna 1973: 712 och 1973: 911 anvisar 2 milj. kr. till forskarutbildningsändamål utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Utskottet föreslår att medlen anvisas under reservationsanslaget Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier — punkt 16 i det följande — och att det får ankomma på Kungl. Maj:t att träffa avgörande beträffande dispositionen av beloppet. Utskottet är sålunda för sin del inte berett att ta ställning till hur stor del av beloppet som bör tas i anspråk för forskarstipendier och för andra ändamål.

2. beträffande *viss utbildning av studievägledare* av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med »Ut-

skottet anser» och på s. 9 slutar med »ifrågavarande motionsyrkande» bort ha följande lydelse:

Anledningen till att studievägledningen alltmer kommit att kopplas samman med rådgivningen om studenternas framtida möjligheter på arbetsmarknaden är självfallet de stora svårigheter som i dag möter de nyutexaminerade när de skall söka arbete. Arbetsmarknadsläget har snabbt försämrats för akademikergrupperna och behovet av ökade insatser för yrkesvägledning är påtagligt.

Då den tidigare mer skarpa gränsen mellan studievägledning och yrkesvägledning inte längre kan upprätthållas synes det utskottet konsekvent och riktigt att UKÄ inom ramen för till studievägledning anvisade medel får ta i anspråk erforderliga belopp för att öka studievägledarnas faktiska kunskaper om arbetsmarknaden. Utskottet tillstyrker därför ifrågavarande yrkande i motionen 1973: 1335.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. att riksdagen beträffande utbildning av studievägledare med bifall till motionen 1973: 1335 i denna del som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

3. beträffande *redovisning av deltidsstuderande* av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med »Vad därefter» och slutar med »i denna del» bort ha följande lydelse:

UKÄ har i sin anslagsframställning understrukit att det är ofrånkomligt att läroanstalterna i betydligt ökad utsträckning erbjuder möjligheter till deltidstudier och i anslutning därtill ordnar undervisning även under kvällstid. Framför allt från kategorien vuxenstuderande har klagomål förts fram över att universiteten hittills i alltför ringa grad beaktat de speciella studieförhållandena för studerande som jämsides med studier har förvärvsarbete och att universiteten inte skapat undervisningstillfällen som varit speciellt ägnade för dem.

Enligt utskottets mening kan en del av de angivna förhållandena botten i att man i dag saknar tillförlitliga uppgifter om hur många som i realiteten är deltidsstuderande och därför är i behov av särskilda arrangemang.

Adekvata uppgifter om studietidens omfattning för de enskilda individerna har sitt givna intresse också för bedömningen av behovet av olika resurser och för att man på ett riktigt sätt skall kunna mäta effektiviteten i utbildningen, bl. a. i form av genomströmningshastighet.

Utskottet delar sålunda motionärernas uppfattning att redovisningen för statsmakterna av antalet närvarande studerande då så är möjligt skall ske med uppdelning på heltidssuderande och deltidssuderande.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. att riksdagen beträffande redovisning av deltidsstuderande som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionen 1973: 1322 i denna del.

B. vid punkten 5 (Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader) beträffande *professur i pedagogik vid universitetet i Uppsala* av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 16 som börjar med »Kungl. Maj:t har» och slutar med »till motionen» bort ha följande lydelse:

Under flera år har förslag om ytterligare en professur i pedagogik vid Uppsala universitet tagits upp i universitetskanslersämbetets petita. I förra årets petita föreslogs den inrättad från och med budgetåret 1972/73. I år har professuren av universitetskanslersämbetet föreslagits tillkomma från och med budgetåret 1974/75.

Pedagogikutredningen (SOU 1970: 22) föreslog för sin del att en professur i pedagogik skulle inrättas vid universitetet eller lärarhögskolan i Uppsala från och med läsåret 1971/72. Sedan utredningen lämnat sina förslag har professurer i pedagogik tillkommit vid universitetet i Stockholm och Göteborg. Båda dessa professurer stod enligt pedagogikutredningen efter uppsalaprofessuren i angelägenhetsgrad.

Då sålunda såväl universitetskanslersämbetet som pedagogikutredningen bedömt behovet av ytterligare en professur i pedagogik vid universitetet i Uppsala som mycket stort, bör enligt utskottets mening en sådan professur inrättas från och med den 1 juli 1974. Vad utskottet anfört om inrättande av ifrågavarande professur bör riksdagen ge Kungl. Maj:t till känna.

dels att utskottets hemställan under punkten 4 bort ha följande lydelse:

4. att riksdagen beträffande en professur i pedagogik vid universitetet i Uppsala som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionen 1973: 465,

C. vid punkten 6 (Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader) beträffande *professur i medicin, särskilt yrkesmedicin, samt professur i hygien, särskilt yrkeshygien, vid högskolan i Linköping* av herrar Berndtson i Linköping (vpk) och Nilsson i Norrköping (s) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 23 som börjar med »De i» och slutar med »i Linköping» bort ha följande lydelse:

I motionen 1973: 699 upprepas ett tidigare framfört yrkande om in-

rättande av en professur i medicin, särskilt yrkesmedicin, och en professur i hygien, särskilt yrkeshygien, vid högskolan i Linköping. Motionen 1973: 162 innehåller förslag om utredning av frågan hur yrkesmedicin snarast kan erhålla egna företrädare inom de medicinska fakulteterna, medan motionen 1973: 910 i nu förevarande del avser prövning av möjligheterna att inrätta en yrkesmedicinsk institution vid universitetet i Göteborg.

I betänkandet Yrkesmedicinska sjukhusenheter, behov och organisation (SOU 1963: 46) föreslogs att yrkesmedicinska kliniker skulle inrättas vid samtliga regionsjukhus. Utredningen framförde därvid bl. a. önskemål om att den utbildningsverksamhet för tjänsteläkare som redan bedrivs i Linköping förstärktes med undervisning och utbildning i yrkesmedicin. Universitetskanslersämbetet har i petita för budgetåren 1970/71, 1971/72 och 1972/73 begärt att en professur i medicin, särskilt yrkesmedicin samt en professur i hygien, särskilt yrkeshygien, inrättas vid högskolan i Linköping. Östergötlands läns landsting har fattat beslut om inrättande av en yrkesmedicinsk avdelning vid regionsjukhuset i Linköping och redan år 1969 beslutat att de föreslagna professorstjänsterna får förenas med överläkartjänster. Det bör framhållas att den arbetsmedicinska inriktningen av de båda professorstjänsterna väl överensstämmer med intentionerna att ta vara på de särskilda förutsättningarna i Linköping, att ge högskolan en medicinsk-teknisk profil och utnyttja de naturliga förutsättningarna för samverkan mellan undervisning-forskning och näringsliv.

Med hänvisning till det anförda anser sig utskottet kunna konstatera att frågan om inrättande av de båda professurerna i Linköping är mycket väl förberedd. Med hänsyn härtill och då ett fullföljande av planerna måste tillmätas stor betydelse för förverkligandet av målsättningen från början av 1960-talet om yrkesmedicinska enheter vid regionsjukhusen, anser utskottet det inte befogat att beträffande linköpingstjänsterna avvakta förutnämnda utredningsarbete inom universitetskanslersämbetet. Utskottet föreslår därför att Kungl. Maj:t ges det i motionen 1973: 699 föreslagna bemyndigandet att inrätta de två professurerna budgetåret 1973/74. Vid bifall härtill tillmötesgås även i viss utsträckning syftet med motionen 1973: 162. Hemställan om utredning i denna motion, liksom yrkandet beträffande yrkesmedicinsk institution i Göteborg behöver med hänsyn till pågående utredningsarbete enligt utskottets mening inte nu föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 5 och 6 bort ha följande lydelse:

5. att riksdagen beträffande inrättande av en professur i medicin, särskilt yrkesmedicin, vid högskolan i Linköping med bifall till motionen 1973: 699 i denna del bemyndigar Kungl. Maj:t att inrätta en sådan professur den 1 juli 1973,

6. att riksdagen beträffande inrättande av en professur i hygien, särskilt yrkeshygien, vid högskolan i Linköping med bifall till motionen 1973: 699 i denna del bemyndigar Kungl. Maj:t att inrätta en sådan professur den 1 juli 1973,

dels att utskottets hemställan under 8 och 9 vid bifall till yrkandet beträffande hemställan under 5 och 6 bort ha följande lydelse:

8. att riksdagen i anledning av propositionen 1973: 1 och med bifall till motionen 1973: 699 samt med avslag på motionerna 1973: 106, 1973: 698, 1973: 706 och 1973: 707, samtliga motioner i vad avser medelsanvisningen, till *Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal* för budgetåret 1973/74 anvisar ett förslagsanslag av 116 645 000 kr.,

9. att riksdagen i anledning av propositionen 1973: 1 och med bifall till motionen 1973: 699 samt med avslag på motionerna 1973: 106, 1973: 698, 1973: 706 och 1973: 707, samtliga motioner i vad avser medelsanvisningen, till *Medicinska fakulteterna m. m.: Driftkostnader* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 85 680 000 kr.,

D. vid *punkten 16* (Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier) av herrar Wikström (fp), Richardson (fp), Elmstedt (c), Fiskesjö (c) och Karlsson i Mariefred (c) som vid bifall till reservationen A 1 anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 32 börjar med »Med hänvisning» och slutar på s. 33 med »Kungl. Maj:ts förslag» bort ha följande lydelse:

Med hänvisning till vad utskottet i det föregående under punkten 1 Vissa gemensamma frågor anfört och föreslagit beträffande medelsanvisning under denna anslagsrubrik föreslår utskottet att riksdagen för nästa budgetår anvisar 15 232 000 kr.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen i anledning av propositionen 1973: 1 samt motionerna 1973: 712 och 1973: 911 i denna del till *Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier* för budgetåret 1973/74 anvisar ett reservationsanslag av 15 232 000 kr.

Särskilda yttranden

1. vid *punkten 1* (Vissa gemensamma frågor) beträffande *översyn av forskarkarriären* av herrar Wikström (fp), Richardson (fp), Nordstrandh (m), Elmstedt (c), fru Sundberg (m), herrar Fiskesjö (c) och Karlsson i Mariefred (c):

I motionen 1973:1270 aktualiseras de otrygga anställningsförhållanden som råder för stora grupper av forskare. I motionen berörs särskilt docenternas situation.

Erfarenheterna av 1969 års forskarutbildningsreform har enligt vår mening visat att en rad frågor som gäller bl. a. forskarkarriären inte fått en tillfredsställande lösning. Det är fördenskull angeläget att dessa frågor blir föremål för en översyn. En sådan översyn kan lämpligen ske i samband med en mera allmän översyn av forskningspolitiken i vårt land.

2. vid punkten 5 (Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar till lärarpersonal. Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Driftkostnader) beträffande *professur i pedagogik vid universitetet i Uppsala* av herr Richardson (fp):

Ämnet pedagogik har under det senaste decenniet utvecklats starkt i flera avseenden. Antalet studerande har ökat betydligt. Forskningsvolymen har likaledes ökat starkt. Nya professurer och andra fasta tjänster har inrättats i betydande omfattning.

Jämsides med denna utveckling i kvantitativt avseende, som måste ses mot bakgrunden av det omfattande reformarbetet på skolans område, har det skett förändringar av ämnets innehåll. Det påtagligaste torde vara att historisk pedagogik i hög grad skjutits i bakgrunden och vid vissa institutioner knappast alls längre är föremål för undervisning eller forskning. Eftersom utbildningsväsendets historiska utveckling uppmärksammas högst obetydligt inom andra universitetsämnen, innebär detta att — för att nämna ett enda exempel — de genomgripande förändringar som hela vårt utbildningssamhälle genomgått under efterkrigstiden ligger helt outforskade.

Pedagogiska institutionen vid Uppsala universitet utgör i detta avseende ett undantag. Historisk pedagogik har varit och är alltjämt föremål för betydande forskning. Det är angeläget att denna forsknings-tradition kan upprätthållas och förstärkas. En professur med denna inriktning bör därför snarast inrättas vid Uppsala universitet.

